

зв'язок між ними та принципами і етапами механізму управління змінами, котрі повинні враховуватися при побудованні правильного комплексу дій з метою досягнення позитивного результату.

[1] Карпенко О. О. Управління змінами: Навчальний посібник / О. О. Карпенко. – К.: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2018. – 216 с.

[2] Пічугіна Т. С. Управління змінами: навч. пос. / Т. С. Пічугіна, С. С. Ткачова, О. П. Ткаченко. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 226 с.

[3] Степаненко С. В. Формування механізму управління організаційними змінами. // Всеукраїнський журнал науковий журнал «Актуальні проблеми інноваційної економіки». № 3/2016. – с. 60 – 67

[4] Матусевич О. О., Чаркіна Т. Ю., Колінько К. Г. Сутність змін і управління змінами на підприємстві та їх необхідність на залізничному транспорті. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2018. – №12

УДК 65.01:656.2

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

PROSPECTS FOR DIGITALIZATION OF RAILWAY TRANSPORT ENTERPRISES IN UKRAINE

докт. екон. наук В. О. Овчиннікова,

канд. екон. наук Г. В. Обруч, В. І. Торопова

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

D. Sc. (Econ.) V. O. Ovchynnikova,

Ph.D (Econ.) H. V. Obruch, V. I. Toropova

Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

Протягом останніх двадцяти років на противагу глобальним тенденціям розбудови конкурентного ринку залізничних перевезень і трансформації державних монополій у висококонкурентні компанії в Україні відбувалася хаотична реалізація фрагментарних реформ у сфері залізничного транспорту і уповільнення процесів трансформації бізнес-моделі його розвитку, що призвело до незавершеності процесів реформування компанії та її значного відриву від світових залізниць, організаційна і структурна перебудова більшості з яких наразі завершена.

В Україні історично склалося так, що в залізничній галузі функціонує одна компанія – державний монополіст АТ «Укрзалізниця», що здійснює як перевізну, так й інфраструктурну діяльність. Проте з плином часу відбувалося поглиблення і нагромадження проблем розвитку залізничного транспорту, що і призвело до ситуації відсутності в компанії необхідних

ресурсів для підтримки інфраструктури та рухомого складу в належному стані і задоволення потреб економіки та суспільства в перевезеннях. Зважаючи на світовий досвід розвитку залізничних компаній вихід із ситуації вбачається у формуванні конкурентного середовища на ринку залізничних перевезень, здійснення організаційних трансформацій щодо поділу компанії за бізнес-сегментами інфраструктури, вантажних і пасажирських перевезень, вагоноремонтного та локомотиворемонтного господарства, а також безпосередньо формування цифрового простору транспортно-логістичної співпраці. Однак, структурні трансформації АТ «Укрзалізниця» мають завершитися лише наприкінці 2023 р., а до того часу компанія перебуватиме в стані організаційно-структурної перебудови.

У цьому сенсі викликає схвилювання той факт, що на тлі незавершеності організаційних перетворень і поглиблення системної кризи в галузі суттєво відчувається цифровий розрив між національною залізницею і залізничними компаніями інших країн, що виник у результаті відсутності цифрового бачення АТ «Укрзалізниця» і тривалого нехтування потребою впровадження технічних та технологічних інновацій.

В євразійському просторі багатьма країнами взято курс на цифровізацію суспільства та економіки, у т.ч. і залізничного транспорту як інфраструктурного базису соціально-економічного розвитку держави. Зокрема затверджено стратегії та програми цифровізації залізниць і плани щодо їх практичної реалізації, які передбачають низку важливих кроків щодо оцифрування залізничного транспорту. Попри вказані світові тренди, на сьогодні процеси цифровізації в АТ «Укрзалізниця» ототожнюються виключно з інформаційним забезпеченням експлуатаційної діяльності залізничного транспорту і впровадженням автоматизованих систем управління бізнес-процесами. З огляду на це вкрай важливого значення набуває виявлення мотивів цифровізації залізничних компаній світу, окреслення перспективних напрямів і домінантів успіху цифрових змін.

Відтак наразі цифровізація набуває масштабного і комплексного застосування у сфері залізничного транспорту, що обумовлено такими мотивами для цифрових змін у галузі, як покращення пропускної спроможності залізничної мережі, забезпечення технічної сумісності залізниць, підвищення безпеки руху поїздів, зниження операційних витрат, покращення лояльності споживачів, зниження екологічних витрат і досягнення високого рівня екологічної безпеки, нівелювання регуляторних бар'єрів, підвищення продуктивності праці, покращення якості транспортних послуг і підвищення прозорості бізнес-процесів.

Зважаючи на це ключовими напрямками цифрової трансформації підприємств залізничного транспорту обрано такі: впровадження технологічних рішень щодо покращення безпеки руху на залізниці; удосконалення процесів управління експлуатаційною діяльністю;

впровадження єдиних стандартів управління рухом поїздів; застосування цифрових рішень щодо покращення технічного стану рухомого складу; розбудова цифрової інфраструктури розвитку залізничного транспорту; удосконалення операційних бізнес-процесів управління залізничним транспортом; застосування цифрових технологій у сфері управління персоналом; покращення процесів взаємодії з клієнтами на основі застосування цифрових рішень у цій сфері; розширення переліку цифрових сервісів для пасажирів; впровадження технологій енергоефективності; реалізація еколого-орієнтованих цифрових технологій; застосування цифрових технологій розроблення та реалізації інвестиційних проектів.

Проте, успішність процесів реалізації цифрових ініціатив у сфері залізничного транспорту і досягнення визначених мотивів залежить від формування підприємствами залізничної галузі дієвого базису впровадження цифрових змін, зокрема в розрізі таких напрямів:

по-перше, інституційна забезпеченість процесів цифрової перебудови підприємств залізничного транспорту, що полягає у формуванні стратегій і програм цифровізації підприємств галузі і створенні інституцій, відповідальних за їх практичну реалізацію;

по-друге, організаційна гнучкість підприємств залізничного транспорту і їх готовність до переходу на цифровий шлях розвитку;

по-третє, технологічна і технічна сумісність процесів цифрової трансформації підприємств галузі, що полягає в необхідності забезпечення надійного функціонування нових цифрових рішень разом із застосовуваними технічними засобами в рамках єдиної системи;

по-четверте, інтелектуально-кадрова компетентність підприємств залізничного транспорту, що передбачає готовність персоналу підприємств до нових цифрових нововведень і оволодіння ними необхідними цифровими навичками;

по-п'яте, сервісно-комунікаційна зрілість підприємств залізничного транспорту, що заснована на розширенні спектра сервісних послуг підприємствами і їхньої здатності використовувати цифрові можливості для поглиблення взаємодії з клієнтами;

по-шосте, інвестиційна забезпеченість підприємств залізничного транспорту, що полягає в активізації інвестиційних процесів на підприємствах і розширенні механізмів залучення інвестиційних ресурсів для реалізації цифрових змін.

Таким чином, зважаючи на успішний світовий досвід цифровізації залізничних компаній, АТ «Укрзалізниця» слід не залишатися осторонь світових трендів розвитку залізниць і сформувати потенціал для реалізації цифрових змін вітчизняними підприємствами залізничного транспорту, що дозволить останнім забезпечити їх збалансований розвиток і покращити конкурентні позиції на світовому ринку транспортно-логістичних послуг.